

Rīta Alkšbirze

LU Studentu teātris

Latvijas Universitātes (LU) Studentu teātris ir ar senām tradīcijām.¹⁹ Tas sāka veidoties jau 1940. gadā, kad tika izveidotas nelielas trupiņas ar spēlēt gribētājiem. LU bija nepieciešams savs teātris, un 1946. gadā oficiāli atklātībā tiek pieteikts Latvijas Valsts Universitātes Drāmas ansamblis, kura pirmā režisore bija Elvīra Elksne. LU Studentu teātris aktīvi darbojas arī šobrīd, un to vada režisors Visvaldis Klintsons. Teātra darbības gadu desmitu laikā mainījušies teātra režisori un dalībnieki. Šobrīd Studentu teātris ir studentu un Universitātes absolventu kolektīvs, kas turpina vairāk kā pirms sešdesmit pieciem gadiem aizsākto tradīciju, kuru ir vērts iepazīt.

Drāmas pulciņa pirmsākumi (1940–1946)

Studentu teātris Latvijas Universitātē darbojas jau kopš 1940. gada, kad tika izveidotas nelielas trupiņas, kurās piedalījās arī Alfrēds Jaunušans un Oļģerts Kroders. Pulciņā bija pierakstījušies 80 studenti gandrīz no visām universitātes fakultātēm, taču visvairāk dalībnieku bija no Vēstures un filoloģijas fakultātes. Drāmas pulciņā darbojās studenti, kas līdztekus mācībām pilnveidoja sevi un sniedza iespēju citiem baudīt vienu no senākajām mākslām. 1940. un 1941. gada pulciņa dalībnieki "Studentu Avīzē" stāsta, ka: "LVU drāmas pulciņš pirmo reizi sanāca svētdien, 10. novembrī, 1940. gadā, "Dziesmuvaras" (jauktā kora) telpās. Pulciņa organizators Juris Vipērs. Režisors Rihards Zandersons uzsvēra, ka (...) pulciņa nolūks nav izaudzināt profesionālus aktierus, bet radīt talantīgu pašdarbības kolektīvu."²¹ Un jau 1941. gada 1. martā Poligrāfiskās rūpniecības darbinieku arodbiedrības zālē notika pirmais atklātais sarīkojums, kur uzstājas deklamētāji L. Joma, J. Brodelis un E. Dukure. Tā laika programmā tika iekļautas divas viencēliena lugas – Amnuela "Marats" un Koļesņikova "Zelta rokas." Laika periodā no 1940. gada līdz 1946. gadam tika iestudēti arī Andreja Upīša "Kad tas kungs paklausa", Raiņa "Ģirts Vilks" un E. Vulfa "Līnis murdā".¹⁰

Režisore Elvīra Elksne un pirmais nopietnais iestudējums (1946–1950)

Ar studentu radošās rosmes, uzņēmības un jaunības nemiera pilno moto "Lai top!" 1946. gada rudenī savas gaitas uzsāk Latvijas Valsts Universitātes Drāmas ansamblis. Šajā laikā Drāmas pulciņā ienāk režisore Elvīra Elksne; viņa palīdz drāmas ansambļa dalībniekiem apjaust katra tēla rakstura izpratnes un dzīva, patiesa tēlojuma nepieciešamību.

Pirmo reizi atklātībā plašai publikai LVU Drāmas ansamblis parādījās 1946. gadā ar dzejas un mūzikas kompozīciju "Dziedājums par Frici Gaili" (C. Dineres teksts, E. Īgenbergas mūzika).¹ Iestudējuma kompozīcija uzskatāma par pirmo nopietno LVU drāmas ansambļa veikumu, kas izrādīts ne tikai universitātes pasākumos, bet arī ārpus tās, kā arī ierunāts radiofonā.

Režisores Elvīras Elksnes vadībā vēl iestudētas tādas izrādes, kā Dž. Gou un A. D`Jusso "Dzīlās saknes" (1947. gadā), V. Katajeva "Aiz Kamas upes" (1948. gadā), V. Poļakova "Negaidīja" (1950. gadā).

Par Elvīras Elksnes aizsāktā darba turpinātāju kļūst režisors Aleksandrs Leimanis. Viņš īpašu uzmanību veltī dramaturģijas pamatu un runas kultūras apgūšanai. Savas darbības laikā, 1951. gadā, Aleksandrs Leimanis iestudē N. Djakonova lugu "Līgava ar pūru".

Režisore Nora Katlape (1952–1964)

No 1951. gada drāmas ansambļa režisore ir Nora Katlape. Viņas pedagoģes talants veido studentos prasmi vienmēr saglabāt noteiktību, kustību vieglumu. Režisores Noras Katlapes laikā drāmas ansablī visaktīvāk darbojas jaunie aktieri: P. Guļāns (Bezsemjonovs M. Gorkija "Sītkpilsoņi", 1952. gadā), Z. Vīksna (Trofaldino K. Goldoni "Divu kungu kalps", 1953. gadā). Taču laikā no 1952. līdz 1964. gadam drāmas ansablī tika pieteikti arī daudzu citu jauno aktieru panākumi. Režisores vadībā parādās pirmie talanti, piemēram, ansambļa dalībnieks Zigurds Ķesteris kļūst par Valmieras Viestura vidusskolas skolēnu teātra "Spīdītis" režisoru, bet profesionālo skatuvi turpmākos gados iekaro tautā mīlēti aktieri: Uldis Pūcītis, Imants Adermanis, Dagmāra Šūmahere un Ivars Kauliņš.

1956. gadā LVU drāmas ansamblis svin savu 10 gadu jubileju. Tā tiek atzīmēta 16. aprīlī J. Raiņa Dailes teātrī, skatītājus priecējot ar I. Turgeņeva romāna "Priekšvakarā" iestudējumu (V. Arbusova dramaturģijas veids). Atzīmējot gūtos panākumus, LPSR Augstākās Padomes Prezidijs saskaņā ar 1956. gada 27. aprīļa dekrētu apbalvoja LVU drāmas ansambli ar Goda rakstu.²¹

Šajā laikā pašdarbības kolektīvu skatē Drāmas ansamblis iegūst arī 1. vietu un Latvijas Ļeņina Komunistiskās Jaunatnes Savienības Centrālās komitejas un Latvijas Republikas Arodbiedrību padomes Goda rakstu.

Pēc Noras Katlapes veidotajām divpadsmit vairākcēlienu lugām drāmas ansambļa vadību uzņemas aktieris Imants Adermanis, kurš bijis ansambļa dalībnieks no 1951. gada līdz 1952. gadam. I. Adermaņa pirmais iestudējums ir Raiņa "Pūt Vējiņi!", kas pirmizrādi piedzīvo 1965. gadā. 1966. gadā ansambļa režisors ir Laimdots Ceplītis, kurš iepriekš drāmas ansamblī darbojās kā režisores N. Katlapes asistents. Viņa vadībā top izrāde "Vajadzīgs melis" pēc D. Psaflasa lugas. Drāmas ansambļa sniegumā M. Gorkija luga "Zikovi" pirmoreiz uz latviešu teātra skatuves parādās līdz ar režisora Imanta Adermaņa atgriešanos 1968. gadā. Tai seko V. Rozova lugas "Lido dzērves" iestudējums. Ar izrādi "Lido dzērves" 1972. gadā ansamblis piedalās Rīgas pilsētas dramatisko kolektīvu skatē, kur iegūst 3. vietu.

1971. gadā Drāmas ansamblis svin savu 25 gadu jubileju, kuras atzīmēšanai scenāriju raksta Aleksandrs Leimanis. Jubilejas gadā I. Adermaņa vadībā kolektīvs atjaunoja J. Raiņa "Pūt, vējiņi!" iestudējumu, un 17. aprīlī notiek jubilejas svinības.

Savukārt no 1973. gada drāmas ansamblis darbojas divos sastāvos. Vienu no sastāviem vada režisore V. Ēvele, kas toreiz studēja režiju Latvijas Valsts konservatorijā. Profesore Vera Baļuna viņai izteica atzinību par P. Pētersona lugas "Balto torņu ēnā" iestudējumu. Savukārt otrais sastāvs darbojas režisora I. Adermaņa vadībā.

Režisors Ārijs Geikins (1974–1993)

1974. gada rudenī pēc izlaiduma LVU Drāmas ansamblī darbojas septiņi dalībnieki, un ir liela griba turpināt aizsākto. Teātrī sākas nopietni režisora meklējumi, un jau 1974. gadā par to kļūst Ārijs Geikins. Ā. Geikina vadībā tiek uzņemti jauni dalībnieki, repertuārā iekļauta L. Zorina luga "Tranzīts", kura 1975. gadā piedzīvo pirmizrādi. 1975. gada rudenī, ansamblī ienākot jauniem dalībniekiem, izveidojas stiprs kodols, un jaunizveidoto kolektīvu režisors Ā. Geikins raksturo tā: "Pārsteidza tas, ka puīši no eksaktajām fakultātēm bieži vien šķita aktieriski spējīgāki, nekā no humanitārajām nodaļām nākušie. Turklāt viņiem piemita pamatīgs domāšanas asums un pieklājīgs eksistenciālās apjēgsmes koeficients. Kā spilgtāko piemēru varētu minēt Mārci Auziņu, kurš joprojām mūsu Latvijā ir jaunākais fiziķu Akadēmiķis".⁵

"Nevēlos nopulgot arī pārējos sava "pirmā iesaukuma mākslas kareivjus": Gvido Trepši, Jāni Ziemeli, Jāni Mediņu, Ligitu Lūsi, Gunu Sietiņu, Daci Pugaču, Solvitu Rubi, Guntu Ģērmani, kuri visi vēlāk spēlēja lielas un pamatīgas lomas".⁵

"Māra Streistermane, Māra Dzērve un Andrejs Krūmiņš jau bija ansamblī no agrākiem laikiem. Turklāt Andrejam sirdslieta bija gaismošana, un viņš kļuva atbildīgs arī par citām skatuves

tehniskām lietām. Vēlāk mums pievienojās profesionālais tehniķis, atslēdznieks, es pat sacītu, konstruktors un lielisks aktieris, Visvaldis Klintsons".⁵

"Ja nemaldos, šajā piegājienā sāku strādāt arī ar Aivu Pinkuli, Gunu Gūtmārci, Viktoriju Pavloviču, Anitu Stabiņu, kā arī ar Bruno Zālamānu, Ingrīdu un Uldi Veilandiem. Īpašā vietā nostādāms Andrejs Puzuks, kurš šķīta liels dīvainis, tāpēc kļuva nodēvēts par Mak-Kenziju".⁵

J. Gruša "Mīla, roks un velns" tiek izvēlēts kā dramaturģijas materiāls. Izrādes ir pārpildītas un, par spīti visām zāles nepilnībām, tiek spēlētas ar panākumiem. Pirmo reizi ansambļa vēsturē uz afišas tiek uzlīmēts uzraksts "Visas biļetes izpārdotas!". Un ansamblis ir ieskanējies un radījis rezonansi studentu auditorijā. Viesizrāžu sarakstā parādās pat Liepājas vārds.⁵

Jaunā, 31. sezona, sākās ar ļoti interesantu darbu – tiek mēģināta Jāņa Jurkāna luga "Dzērvīte". Tās veiksmīgākai attēlošanai tiek pieaicināts kustību konsultants Ansis Rūtentāls, jo kļūst skaidrs, ka ar parastajiem izteiksmes līdzekļiem nebūs iespējams atklāt dramaturģisko materiālu un varbūt arī to, kas nemaz nav vārdiem uzrakstīts. Izrāde "Dzērvīte" tiek izrādīta vairākās pilsētās: Bērzē, Dagdā, Allažos, Cesvainē, Rūjienā, Mežotnē, Liepājā, Viļņā, Stučkā (tagadējā Aizkrauklē) un arī tālākās Latvijas vietās.²¹

Režisors Visvaldis Klintsons (no 1993. gada līdz šim brīdim)

1993. gadā režisora pienākumus beidza pildīt Ārijs Geikins, un LU Studentu teātrim pienāca smags laiks. Pēc neliela pārtraukuma, kopš Ārija Geikina aiziešanas, 1993./1994. gada sezonā par LU Studenta teātra režisoru kļūst Visvaldis Klintsons. Pats Ārijs Geikins par jauno režisoru un Studentu teātri savā grāmatā "Otrajā realitātē" raksta: "Pēc kāda laiciņa Studentu teātris atjaunojās. Šoreiz mana un Rūtentāla talantīgā skolnieka Visvalža Klintsona vadībā. Viņš joprojām cīnās par mēģinājuma telpām, ar naudas problēmām un – lai viņam veicas! Vienīgais aktieris, kurš tur palicis vēl no Adermaņa un Geikina laikiem, ir vecmeistars Andrējs Krūmiņš."⁵

Pirmais iestudējums Visvalža Klintsona vadībā ir Mišela de Gelderodes izrāde "Eskoriāls." Bet viens no lielākajiem pašreizējā teātra panākumiem tika sasniegts 2009. gadā, kad iestudētā Antonio Buero Valjeho drāma "Liesmojošā tumsā" iegūst gada izrādes titulu Latvijas amatiereteātru festivālā "Gada izrāde 2009".²² 2011. gadā teātris piedalījās Universitāšu teātru festivālā Minskā, kur teātra aktieris Kaspars Kotāns ieguva balvu "Labākais aktieris." Taču viena no visilgāk repertuārā esošajām izrādēm ir "Jūlijas jaunkundze", kas tiek spēlēta jau 10 gadus – kopš 2003. gada. "Jūlijas jaunkundze" ir Rīgas amatieru teātru skates labākā izrāde, kas ieguvusi galveno

balvu "Lielais Toms." Ar izrādi teātris piedalījies amatiereteātru festivālā "Avangards un tradīcijas" Gatčinā, Studentu teātru festivālos Maskavā, Vīlandē, Minskā.

Laika periodā no 2005. līdz 2009. gadam LU Studentu teātrī izrādes iestudēja arī jaunā režisore Maija Veide – viņas kontā ir M. Perveņeckas "Civilkāde" un F. Garsijas Lorkas "Asins kāzas".

Jaunākā LU Studentu teātra izrāde ir Hermana Paukša "Es pagaidīšu aiz durvīm", kas pirmizrādi piedzīvojusi 2013. gada 28. martā. Ar šo izrādi Universitātes teātris piedalās Rīgas amatiereteātru skatē "Rīga spēlē teātri – 2013."

Pašreizējais LU Studentu teātris – tie ir aptuveni 30 LU studentu un absolventu, kuri paralēli mācībām un iztikas pelnīšanai velta laiku sevis kā radošas individualitātes izzināšanai un pilnveidošanai, izkopjot tēlainās domāšanas un empātijas spējas.¹² Teātra ilggadējs dalībnieks ir Andrējs Krūmiņš, kurš teātrī spēlē jau 40 gadu – kopš 1971. gada. LU Studentu teātra dalībnieki dažādos laikos bijuši arī sabiedrībā zināmi cilvēki, piemēram, LU rektors Mārcis Auziņš, valodnieks un diplomāts Alberts Sarkans.¹² Daži aktieri turpina spēlēt teātri arī tad, kad studiju laiks ir jau pagājis, savukārt citi vēlāk nonāk profesionālajā teātrī, piemēram, Jaunā Rīgas teātra aktrise Inga Alsiņa.

LU Studentu teātra CV

1940

Notiek Drāmas pulciņa pirmais mēģinājums

1946

Dibina LVU Drāmas pulciņu

Pirmo reizi uzstājas ar kompozīciju "Dziedājums par Frici Gaili"

1978

No pamatsastāva daļas izveido Anša Rūtentāla kustību teātri

1982

LVU Drāmas pulciņš kļūst par LU Studentu teātri

Piešķir Tautas teātra goda nosaukumu

2003

Iestudē visilgāk teātra repertuārā esošo izrādi "Jūlijas jaunkundze"

2010

Latvijas amatiereteātru balva "Gada izrāde 2009" par Antonio Buero Valjeho drāmas "Liesmojošā tumsā" iestudējumu

Režisori

1940

Juris Vipers

1946–1950

Elvīra Elksne

1951

Aleksandrs Leimanis

1952–1964

Nora Katlape

1965

Imants Adermanis

1966–1967

Laimdots Ceplītis

1968–1974

Imants Adermanis

1974–1982

Ārijs Geikins

1983

Mihails Ļiņovs

1984–1993

Ārijs Geikins

1993–2004

Visvaldis Klintsons

2005–2009

Visvaldis Klintsons, Maija Veide

2010–pašlaik

Visvaldis Klintsons

¹ Balcare, Kitija. Universitātes studentu teātris tuvplānā. Universitātes Avīze. (2007, pavasaris), 20.–21.lpp. : att.

² Brodelis J. Kā strādā drāmas pulciņš. Studentu Avīze. Nr. 17 (1941, 17. maijs).

³ Bukleviča, M. Studentu teātris – uz Londonu : [Par P.Stučkas LVU stud. Tautas teatra qaidāmajām viesizrādēm]. Dzimtenes Balss. 1987, 7.okt.

⁴ Dūmiņa, Līvija. LU Studentu teātra uzvara : [par Latvijas Universitātes Stud. teātra iestud. "Asins kāzas" uzvaru amatieru teātru festivālā "Rīga spēlē teātri"]. Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai. Nr. 38 (2008, 14.febr.), 15. lpp.

⁵ Krauze, Marciana. Studentu teātris svin jubileju : [sakarā ar Latvijas Universitātes Stud. teātra 60.gadadienu]. Izglītība un Kultūra. Nr.2 (2007, 18. janv.), 7. lpp.

⁶ Geikins, Ārijs. Otrajā realitātē : kādas dzīves atmiņu mozaīka. [Rīga] : ARTE, 2007. 498, [3] lpp.

⁷ Hoferte, Iveta. Vai bija vērts? : [Angļu dram. V.Šekspīra luģa "Vētra" P.Stučkas LVU stud. teātrī]. Padomju Jaunatne. 1985, 9.aug.

⁸ Klintsons, Visvaldis. Atrast patiesību par sevi : [saruna ar LU Stud. teātra rež. V.Klintsonu]. Universitātes Avīze. 2001, 3.apr., 5.lpp.

⁹ Krauze, Marciana. Studentu teātris svin jubileju : [sakarā ar Latvijas Universitātes Stud. teātra 60.gadadienu]. Izglītība un Kultūra. Nr. 2 (2007, 18.janv.), 7. lpp.

¹⁰ Kuške Sandra. Uzvar studentu teātris : [par Latvijas Universitātes Stud. teātra iegūto balvu par labāko izrādi "Asins kāzas" (rež. Maija Veide) Rīgas amatieru teātru festivālā "Rīga spēlē teātri 2008"]. Kultūras Forums. Nr. 7 (2008, 15./22. febr.), 12. lpp.

¹¹ Latvijas PSR Auģstākās un vidējās speciālās izglītības ministrija. LVU Studentu teātris. Rīga : Pētera Stučkas Latvijas Valsts Universitāte, 1982. [24] lpp. : fotogrāfijas.

¹² Ločmelis, A. Gaismai atvērtās sirdis : [par Latvijas Universitātes Studentu teātra izrādi pēc Antonio Buero Valjeho drāmas "Liesmojošā tumsa" motīviem Balvu Kultūras un atpūtas centrā (rež. Visvaldis Klintsons) : sakarā ar 12.Latvijas Amatierteātru salidojumu]. Vaduguns. Nr.

55 (2010, 21.jūl.), 6.lpp.

13

LU Studentu teātris saņem goda titulu "Gada izrāde 2009" [tiešsaiste]. LU Preses centrs: Rīga : LU, 2010. *Latvijas Universitāte* (lu.lv).

Pieejams: <http://www.lu.lv/zinas/t/2585/>

14

Mediņa, Iveta. Atkal Studentu teātris : [Par P.Stučkas LVU Studentu teātra piedalīšanos V.Kapsukasa Viļņas univers. rīkotajā Studentu teātru festivālā]. Padomju Students. 1981. 11. iūn.

15

Medinš, Jānis. Studentu teātris Erevānā : [Par P.Stučkas LVU Studentu teātra piedalīšanos festivālā "Studentu pavasaris EPI-81"] /

Jānis Medinš. Māra Streistermane. Visvaldis Klintsons. Padomju Students. 1981. 7.. 21. maijs : 4. iūn.

16

Millere, Laura. Studentu teātra dienās galveno balvu saņēmis LU teātris. Izglītība un kultūra. Nr. 12 (2009, 26. marts).

17

Nešpore, Gunta. LU Studentu teātrim – 55 // Gunta Nešpore, Eģija Hartmane. Universitātes Avīze. 2001, 4. dec. [1.], 4. lpp.

18

Par labāko Rīgas amatieru teātri atzīts LU Studentu teātris : [par Rīgas Domes Kultūras depart. rīkoto Rīgas amatieru teātra festivālu

"Rīga spēlē teātri"]. Izglītība un Kultūra. Nr.6 (2008. 14. febr.). 7. lpp.

19

Platpīre, Anna. Pāris efīdes par Studentu teātra pamatelementiem : [sakarā ar 65 gadu jubileju]. Alma Mater : Universitātes Avīze.

Pavasaris (2012), 19.–21. lpp. : il.

20

Preisa, Dina. Spēles prieks : [par aktiermākslas apguves iespējām]. Mērķis. Nr. 3 (2003, marts), 42.–[43.]lpp.

21

Rube, Solvita. Latvijas Valsts Universitātes Studentu Tautas teātris Londonā : [Saruna ar teātra prezidenti S. Rubi]. Cīņa. 1987, 12. nov.

22

Studentu teātris : [Sakarā ar P.Stučkas LVU Drāmas ansambļa 40. gadadienu : Raksti]. Saturs: Tas lielais entuziasma laiks / D.Pugača.

Sākumā viss ir vienkārši / V.Klintsons. Atklāt un izdzīvot patiesību par sevi / G.Trepša. Padomju Students. 1980, 27. nov.

23

Studentu teātris jeb kas notiek aizkulisēs? : [Saruna ar teātra rež. Visvaldi un aktieriem Dzintaru un Gitu]. Universitātes Avīze. 1996, 28.

nov.

24

Ugura, Kadrija. Redzēt mūziku jeb Studentu teātris Tartu. Padomju Students. 1985. gada 23. maijā

25

Vārdu sakot – kino! [Tiešsaiste], Rīga, 2011. *Kas notiek* (kasnotiek.lv). Pieejams: <http://www.kasnotiek.lv/event/27266/vardu-sakot-kino>

26

Veilands, Uldis. Satiekas vārds un mūzika : [par kamerkora "Mītava" koncertu "Vārds un mūzika" ar Latvijas Universitātes Studentu

teātra piedalīšanos G. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā]. Zemgales Ziņas. Nr. 7 (2010, 19. janv.), 12.lpp.

27

Vipers, J. Drāmas pulciņa pirmais atklātais sarīkojums. Studentu Avīze. Nr. 10 (1941, 21. marts).